

"EN LITEN NATIONS UPPG

■ I pressen har nyligen redovisats statistik som visar att den svenske arbetaren jämfört med industriarbetare i andra länder inte skulle vara speciellt högavlönad. Om jämförelsen görs i enhetlig valuta och efter skatt framstår Sverige närmast som ett låglöneland.

Som man kan vänta sig blir bilden likartad om man vid 1983 års växelkurser jämför BNP per sysselsatt i Sverige med andra länder. Debatten kring OECD-siffrorna belyser, att det för många är en överraskning att Sverige, när det gäller produktion och välstånd, förlorat en tidigare toppposition.

Framgångsrikt 60-tal

Under 1960-talet lyckades Sverige hävda sig ganska väl i en internationell jämförelse. Det framgår också av vidstående figurer.

Under 1970-talet förändrades denna bild. Då fick alla industriländer mer eller mindre allvarliga problem. I en rad hänseenden klarade sig Sverige emellertid sämre än jämförbara länder.

De begynnande svårigheterna för den svenska ekonomin kunde skönjas redan under 1960-talets slut. Under 1960-talets senare hälft hade Sverige

- en svagare BNP-utveckling än genomsnittet inom OECD och Europa i övrigt;
- en svagare investeringsutveckling;
- en snabbare tillväxt inom den offentliga sektorn än flertalet andra länder.

Markant svagare

Sedan 1970 har utvecklingen i Sverige varit markant svagare än i omvärlden, såsom också framgår av vidstående diagram.

○ Den ekonomiska tillväxten mätt med hänsyn till BNP har varit blott ca 1/3 av 1960-talets tillväxttakt. Tillväxten i övriga Europa och i OECD har varit ungefär 1/3 snabbare än i Sverige.

○ Den ekonomiska tillväxten har dessutom till stor del varit koncentrerad till den offentliga sektorn. Industriproduktionen har ökat mer än dubbelt så snabbt i övriga Europa och genomsnittligt inom OECD-området ungefär tre gånger så snabbt som i Sverige.

○ Vi har haft en svagare utveckling av produktiviteten inom industrin, d v s produktionen per sysselsatt har ökat mindre i Sverige än i jämförbara länder.

○ Också den svenska exporten har hävdats sig klart sämre i flertalet andra länder. Sverige har gjort betydande förluster av marknadsandelar.

○ Bl a som en följd av den svagare exportutvecklingen har Sverige drabbats av problem med stora underskott i bytesbalansen. Också andra länder har haft svårigheter med jämvikten i bytesbalansen bl a till följd av oljeprisökningar, men Sverige har haft betydligt större bytesbalansunderskott.

○ Sparandet – d v s den del av de tillgängliga resurserna som vi avsätter för framtida tillväxt – har minskat dramatiskt.

○ Investeringarna har minskat. I början av 1960-talet avsatte Sverige en större andel av sina totala resurser för investeringar i maskiner och anläggningar än genomsnittet inom OECD och europeiska OECD. I början av 1960-talet har Sverige en lägre investeringsandel än genomsnittet.

Världens största offentliga sektor

Skattetrycket har genom den

offentliga sektorns tillväxt vuxit väsentligt snabbare i Sverige än i andra länder. 1960 var de offentliga utgifternas andel av BNP ungefär lika stor i Sverige som genomsnittligt inom europeiska OECD. I början av 1980-talet har Sverige den ojämförligt största offentliga sektorn i världen.

○ Sverige har dessutom haft större svårigheter än flertalet andra länder att finansiera sin offentliga sektor. Vi har större underskott i den offentliga budgeten än genomsnittligt.

○ Vi föreställer oss ofta, att Sverige klarat de sysselsättningspolitiska problemen bättre än

andra länder. Det är sant att vi genom kostsamma arbetsmarknadspolitiska insatser lyckats hålla den öppna arbetslösheten lägre än genomsnittligt. Däremot har vi inte haft någon större ökning av sysselsättningen än flertalet andra länder. Vi har haft en väsentligt lägre sysselsättningsökning än t ex USA.

Inte underligt

Summerar man de här faktorerna är det inte särskilt underligt om vi finner att Sverige inte längre är rikast i världen – eller näst intill.

I andra länder har BNP och industriproduktion vuxit ca 20 procentenheter snabbare än i Sverige sedan 1970. Det är då inte underligt om ett antal länder gått om Sverige vad avser BNP per person. Om man dessutom betänker, att den offentliga sektorns utgifter i Sverige sedan 1970 vuxit betydligt snabbare än BNP totalt, framstår det som än mindre förvånande, att ytterligare ett antal länder gått om Sverige vad avser inkomst per person efter skatt.

Nu på 12:e plats

Därtill kommer devalveringspolitiken som blev en nödvändig följd av vår svaga produktivetsutveckling och våra snabba kostnadsökningar. Sammantaget har allt detta lett till, att vi vad gäller BNP per sysselsatt ligger på 12:e plats bland OECD-länderna.

Jämfört med 1970-talets första år, då Sverige hörde till de länder som låg högst i fråga om BNP per person kan detta framstå som en degradering. Men så är det inte. Vår placering då berodde till väsentlig del på att den svenska kronan var kraftigt övervärderad.

Varför har då Sverige haft denna svaga utveckling i förhållande till omvärlden? Följande fem faktorer är förmodligen de viktigaste:

"Grus i maskineriet"

■ Den offentliga sektorns snabba tillväxt. Den har inneburit en successiv resursöverföring till mindre produktiv verksamhet.

■ Det höga skattetrycket. Det har motverkat den ekonomiska aktiviteten och hämmat arbete, företagande, sparande och risktagande. Vi har fått mer och mer "grus i maskineriet".

■ Kostnadsexplosionen 1975-76. Den ledde till akuta problem för den svenska ekonomin och kom att prägla utvecklingen under en följd av år.

■ Brister i arbetsmarknadens funktionsförmåga. Här ligger en otillräcklig rörlighet på arbetsmarknaden och en stel lönestruktur – den solidariska lönepolitiken.

■ Otillräcklig ekonomisk flexibilitet. Den svenska ekonomin har haft svårare än många andra länder att anpassa sig till ändrade förhållanden. Hårtill har bl a industrisubventionerna medverkat.

Lön efter prestation

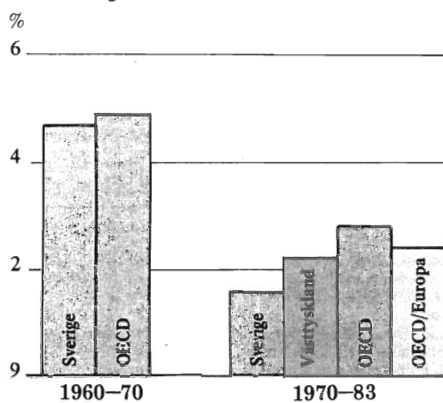
En slutsats kan man inte dra av den beskrivna utvecklingen: att det nu skulle finnas utrymme för stora löneökningar för att kompensera löntagarna för den svaga utvecklingen. Om Sverige på nytt skulle tillåta sitt kostnadsläge att försämrats och sin konkurrenssituation att försämrats, så skulle det leda till att vi föll tillbaka ytterligare. En viktig erfarenhet av det gångna decenniet är tvärt om, att vi inte kan tillåta oss större inkomstökningar än som svarar mot vad vi faktiskt presterar. På sikt förlorar alla på det.

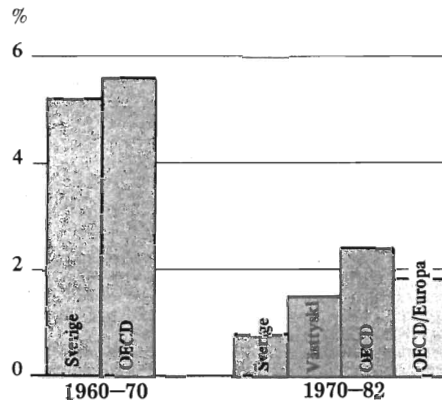
1984 slår Sveriges största dagstidning upp sidor om slum i en vid det här laget ganska bleklad välfärd.

"GÅNG OCH FALL"

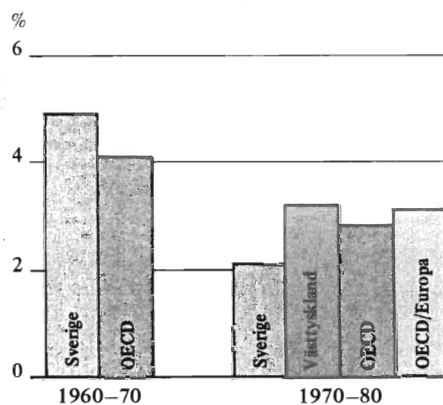
BNP ökning/år

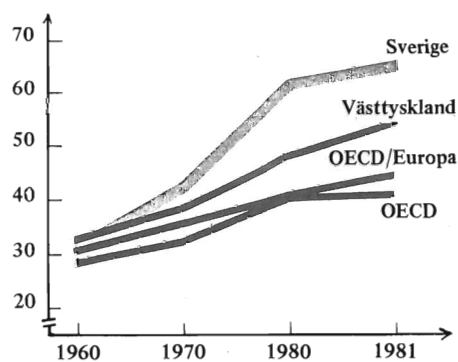
INDUSTRIPRODUKTION ökning/år

PRODUKTIVITET ökning/år

OFFENTLIGA SEKTORNENS UTGIFTER i % av BNP

BNP/Sysselsatt i svenska kronor 1983

Schweiz	268 139
USA	248 273
Nya Zeeland	227 155
Nederländerna	212 564
Kanada	201 811
Norge	190 365
Österrike	188 403
Västtyskland	185 541
Danmark	183 826
Australien	183 278
Frankrike	169 514
Sverige	166 196
Luxemburg	153 709
Japan	153 208
Finland	153 165
Belgien	150 125
Irland	144 323
Storbritannien	130 227
Italien	115 855
Grekland	98 739

Källa: OECD

BYTESBALANSEN I % AV BNP

